

Faciliteter, formidling og tilgængelighed ved Jordbro Å

– et grønt partnerskab mellem Knudby og Ørum

Foto: Hanne Nielsen

April 2018

Indholdsfortegnelse

Baggrunden for projektet	3
Projektbeskrivelse	4
Oversigtskort - partnerskabets ønsker	5
Kærhuset under gården Bandbjerg	7
Børneplatform	9
Forslag om børneplatform	10
Formidling	12
Den frivillige indsats	13
Markedsføring	13
Budget	14
Ruteafmærkning	15

Partnerne

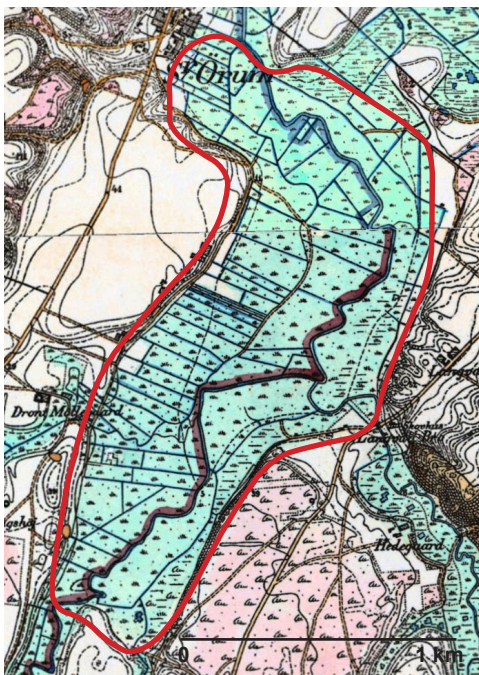
Et grønt partnerskab holdt den 18. november 2015 opstartsmøde om indretning af et område mellem Knudby og Ørum efter gennemførelsen af et statsligt vådområdeprojekt omkring Jordbro Å.

Partnerskabet består af:

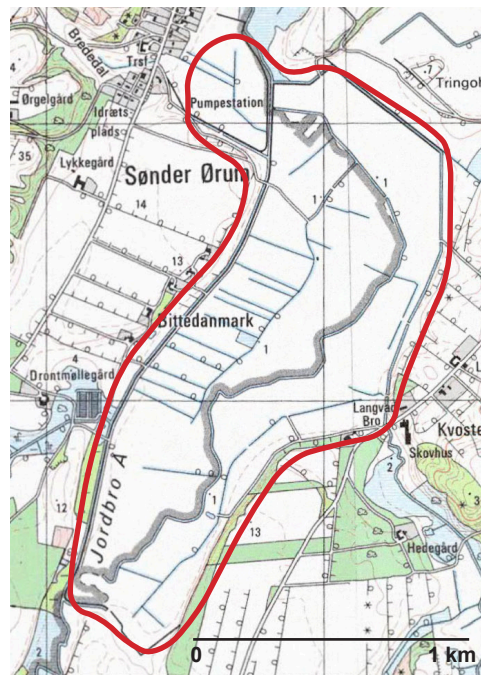
- Taarup Borgerforening
- Ørum Kultur- og Landsbyforening
- Sdr. Ørum-Taarup Pumpelag
- Friluftsrådet
- Danmarks Naturfredningsforening
- Skive Kommune
- Viborg Kommune

Naturstyrelsen, der har gennemført vådområdeprojektet er ikke en del af partnerskabet, men er løbende blevet orienteret om partnerskabets aktiviteter.

Ekstern facilitator for partnerskabet er landskabsarkitekt Bendt Nielsen.

Projektområdet på baggrund af målebordsblad fra 1879 – før afvandingen.

Projektområdet på baggrund af 4 cm kort fra ca. 2000 – efter afvandingen.

Baggrunden for projektet

Projektområdet for vådområdeprojektet udgøres af det ca. 140 ha store pumpelag Sdr. Ørum-Taarup Pumpelag, der blev stiftet den 10. juni 1949.

Pumpelaget blev etableret som følge af en afvanding, der var projekteret af Hedeselskabet nogle år tidligere. Det oprindelige forløb af Jordbro Å og Kvøst Bæk blev forlagt mod henholdsvis vest og øst. Det centrale område blev inddiget og afvandet ved en pumpe i nordenden af projektområdet. Pumpen afvandede desuden et inddiget område på ca. 12 ha vest for Jordbro Å, hvor vandet blev ført til pumpehuset i en rørledning under Jordbro Å.

Vådområdeprojektet har til formål at genskabe forholdene fra før pumpe-

laget blev etableret. Projektet er udført i 2015 og 2016, og indebærer bl.a., at der er skabt adgang over projektområdet fra Knudby-siden til Ørum-siden på de oprindelige diger, som er forstærket og forsynet med belægnings. Pumpehuset er fjernet, og kun fundamentet står tilbage.

I forbindelse med en jordfordeling, der er gennemført i området, vil diger med stiadgang blive købt af Skive og Viborg Kommuner, og de vil således fremadrettet få status som offentlig sti.

Det grønne partnerskab, som har udarbejdet denne projektbeskrivelse handler om at indrette faciliteter, adgang og formidling efter gennemførelsen af vådområdeprojektet.

Kort over vådområdeprojektet viser de nu vanddækkede flader fra 2016.

Projektbeskrivelse

Partnerskabet har på møder ultimo 2015 og i 2016 drøftet ønsker og ideer, som man gerne så realiseret. Ønsker og idéer har også været drøftet med enkelte lodsejere ved fælles besigtigelser og et lodsejermøde i juni 2016.

Der er således tale om en sammen-skrivning af idéer og ønsker, som vil kunne gøre resultatet af vådområdeprojektet til en spændende oplevelse i et lokalområde, hvor det ikke tidligere har været muligt at komme på tværs af området, med mindre man var meget lokalkendt.

Partnerskabet har lagt vægt på, at de valgte løsninger er robuste og så vedligeholdelsesfri som muligt. I en vis udstrækning kan frivillige fra lokalområdet indgå i tilsyns- og vedligeholdelsesopgaver efter nærmere aftaler med Viborg og Skive Kommuner, som efterfølgende vil få ejerskabet til dele af partnerskabets aktiviteter.

Partnerskabet har også lagt vægt på at bevare så stor en del af områdets kulturspor som muligt. Udgangspunktet har som nævnt været, at den tværgående offentlige sti etableres på diger, der fortæller en del af pumpelagets historie.

I området ligger også Kærhuset, som er en meget gammel og forfalden rødstensbygning, der i de senere år har fungeret som stald. Det er uvist, hvornår huset er opført, men det har også været anvendt som bosted for den lokale soldat Niels Jørgen Jørgensen, da han kom hjem fra krigen i 1864. Kærhuset er det eneste af sin art i området.

Der indgår også aktivitetsmuligheder for de mindste i form af balanceredskaber og en platform i søkanten. Både i Ørum og i Knudby vil private pasningsordninger kunne få gavn af disse faciliteter.

Et madpakkehus som dette fra partnerskabet ved Emborg Bro er en del af partnerskabets ønsker til de faciliteter. Madpakkehuset skal ligge på Ørum-siden af Jordbro Å.

Foto: Hanne Nielsen

Pumpehuset ved Jordbro Å pumpede tidligere vand fra det afvandede område op i Jordbro Å fra afvandingskanalerne. Pumpehuset blev fjernet i forbindelse med vådområdeprojektet, men det er partnerskabets ønske at markere pumpehusets placering med et fugleskjul.

Partnerskabet har ønsker om at indrette to opholdsarealer – et på Ørum-siden og et på Knudby-siden. I alt 5 bordebænke-sæt med grillriste til eengangsgrills og 2 stationære svinggrills – som vist på billedet – forslås opstillet i området.

Det er tanken at integrere Kærhuset i projektet som et centralt formidlingspunkt for oplevelser og friluftsliv.

Det tidligere pumpehus stod markant og centralt i projektområdet, og det er ønsket, at der på de tilbageværende dele af fundamenterne rejses en udsigtsplatform/fugleskjul, hvorfra man kan opleve området og det rige fugleliv, der allerede kort efter projektets udførelse har indfundet i området.

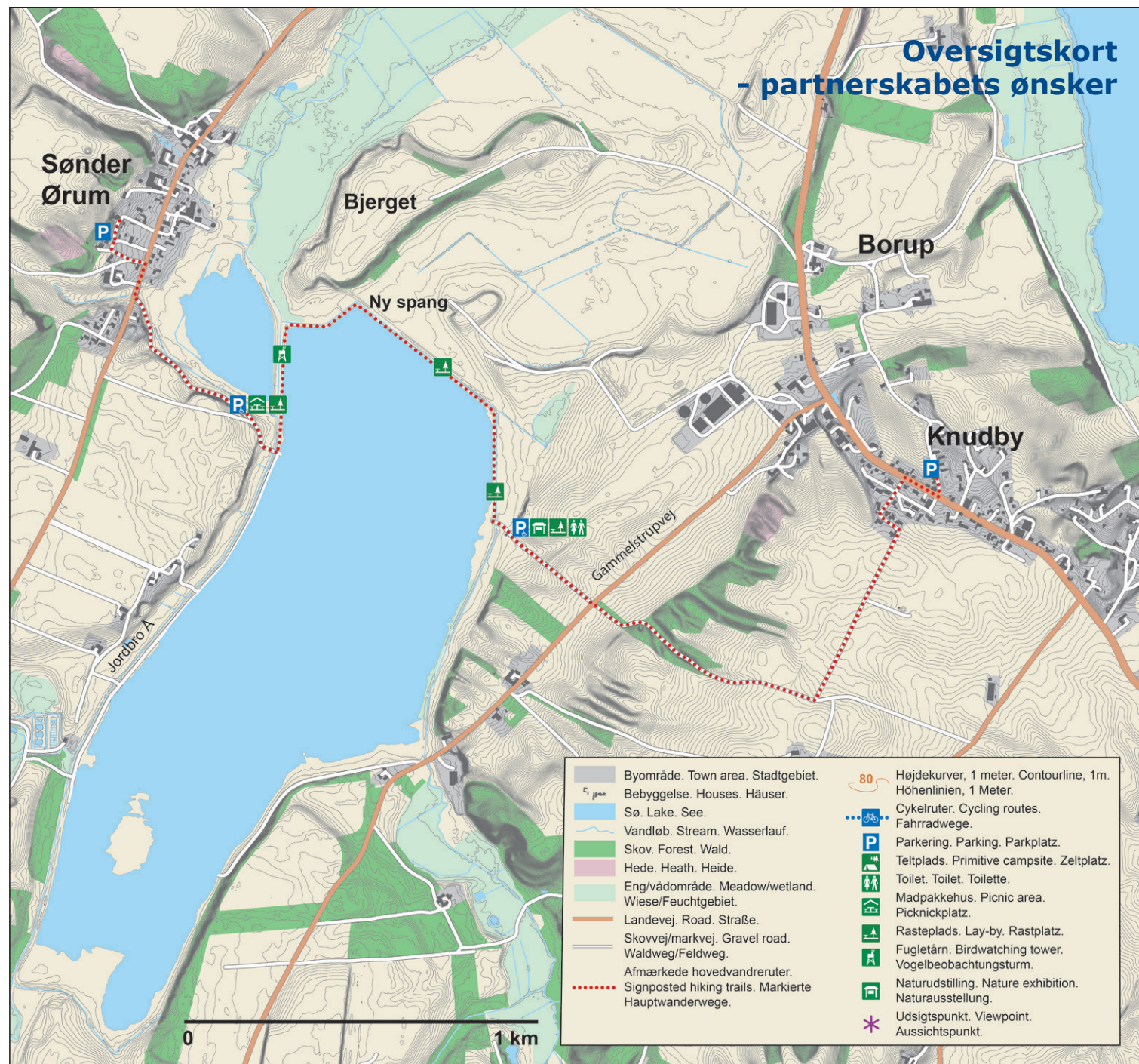
Endelig er det partnerskabets ønsker, at der ved etablering af opholdsarealer ved både Knudby og Ørum etableres nye opholdsfaciliteter for områdets lokale beboere og gæster i form af frokoststeder med tilhørende tilgængelighed og formidling samt siddepladser langs stierne.

Fra lokal side indkaldes frivillige til at udføre en del af partnerskabets ønsker. Der forventes at blive lagt ca. 300 frivilligtimer i indretning af Kærhuset, etablering af borde/bænke-sæt, stiafmærkninger, vejvisning og opstilling af formidlingstavler.

Partnerskabet idéer/ønsker omfatter således:

- Bevarelse og restaurering af "Kærhus" som madpakkehus, plancheudstilling og toilet med tank. Der indrettes en lille p-plads ved Kærhuset – omkranset af et fodhegn, der samtidig kan fungere som balancelegeredskaber. Borde/bænke-sæt opstilles uden for huset, hvor der også etableret bålsted og grillplads samt skraldespand. Den tidligere pumpelagsformand stiller velvilligt arealet til rådighed. Se mere side 7.

Oversigtskort med partnerskabets ønsker/forslag

- Stien på diget laves med fast grusbelægning af Viborg og Skive Kommuner. Partnerskabet vil gerne indrette holdeplads til handicappbus både ved Kærhuset og på Ørumsiden nær broen over Jordbro Å.
- Ved parkeringsplads på Ørumsiden opsættes et madpakkehus med borde/bænke-sæt. Kan placeres på Skive Kommunes kommende matrikel eller efter aftale på privat areal ved broen.
- Der afmærkes en rød vandrerute på 4,2 km fra Sdr. Ørum Forsamlingshus på eksisterende veje og på digerne gennem Vådområdeprojektet til Taarup Forsamlingshus i Knudby.
- Der foreslås en afmærket ridesti på det dige, der går mod syd

fra Kærhuset – Viborg Kommune bliver ejer af diget. Der etableres ikke anlæg i denne forbindelse, men blot afmærkninger på pæle.

- Bænke opsættes med passende mellemrum langs stien på diget, så de ikke generer oprensningen af kanalerne.
- Udsigtsplatform/fugleskjul opsættes på de tilbageværende dele af fundamentet fra det gamle pumpehus. Fundamentet er idag jorddækket, men der findes endnu dele af det under terræn, og det vil kunne stabilisere placeringen af fugleskjulet.

Der henvises indtil videre til offentligt toilet ved Ørum Kirke, men Ørum Kultur- og Landsbyforening arbejder på at åbne et offentligt tilgængeligt toilet ved Ørum Forsamlingshus.

Fra et vådområdeprojekt i Uldum Kær efter etablering af publikumsfaciliteter

Kærhuset har været tidligere bl.a. været anvendt til kvægdy

Det foreslås, at Kærhuset restaureres til madpakkehus og formidlingsaktiviteter.

Billederne oven over og neden under stammer fra fotoalbum hos de nuværende ejere af Kærhuset og er fra området ved Kærhuset.

Kærhuset under gården Bandbjerg

Bygningen kaldet Kærhuset ligger på matr. 10d, Borup by, Tårup Sogn. Huset optræder ikke på gamle matrikelkort, men er afsat på Generalstabens lave Målebordsblade, målt 1879 og rettet 1916. Præcist, hvor gammelt huset er, vides ikke. Men lokale fortællinger gør det rimeligt at antage, at huset har stået i engen siden sidst i 1800-tallet.

Niels Jørgensen (født 1839) købte en gård i Borup i 1863, og englodden, hvor Kærhuset ligger i dag fulgte med gården. Niels Jørgensen blev indkaldt som soldat 28. november 1863, hvor han fik sin mundering udleveret i Fredericia og overførtes til Kiel. Da prøjssiske styrkere rykkede frem mod Kiel i juledagene 1863 blev Niels Jørgensen overflyttet til Dannevirke bl.a. for at bygge skanser, men efter, at krigen brød ud den 1. februar 1864, blev han flyttet rundt mellem bl.a. Dybbøl og Als, indtil han overførtes til Fåborg den 4. maj 1864. Han hjemsendtes fra tjeneste 13. august 1864. Niels Jørgensen genindkaldtes i 1865 og 1867.

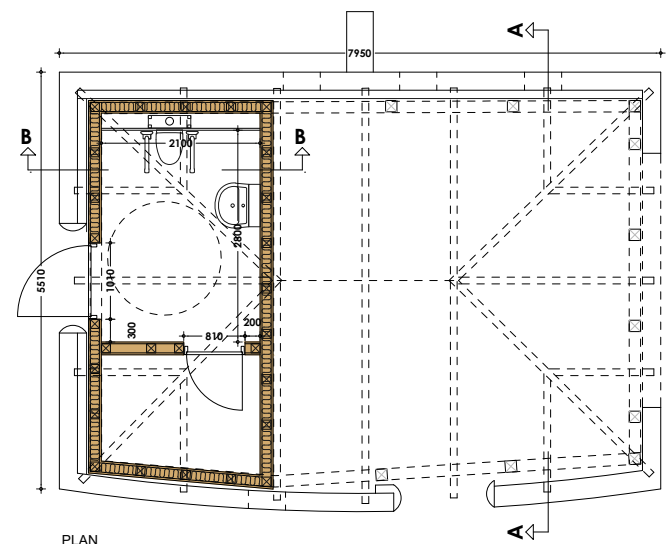
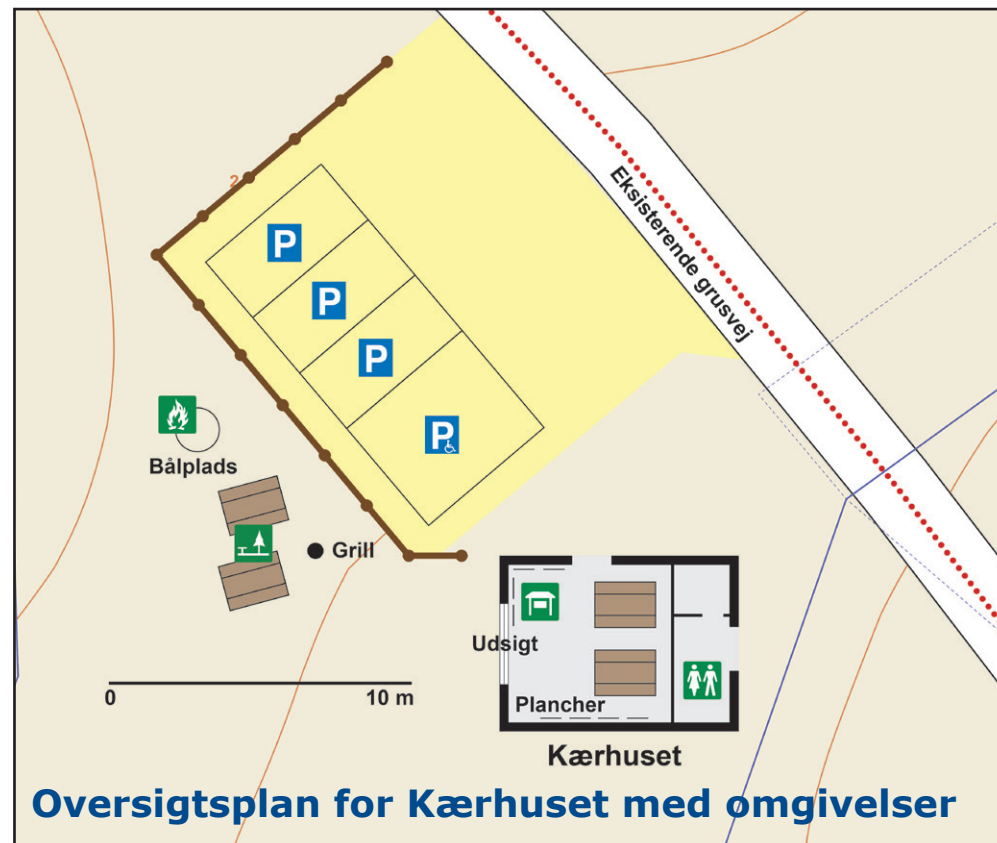
Det fortælles i familien og blandt naboer, at veteranen Niels Jørgensen i perioder boede i Kærhuset, hvor han passede kreaturer og afvandede engene ved grøftegravning.

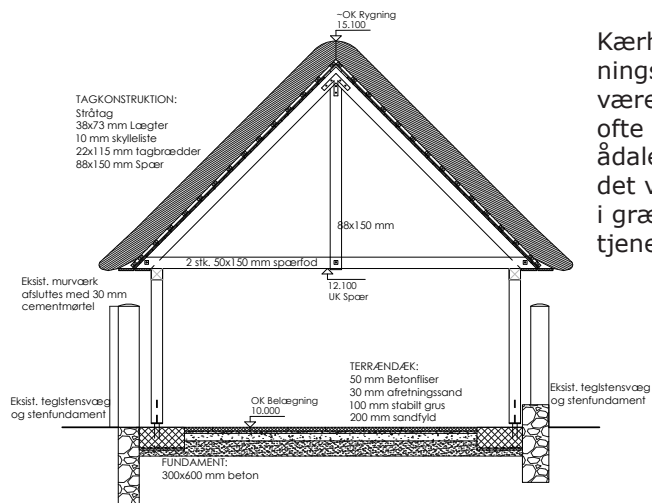
Kærhuset fremstår som en mindre rødstensbygning på 5,8x7,9 meter. En del af gulvet er befæstet med stenspikning, som kan tolkes som staldgulv. Bygningen tjente tidligere som kvæggly, men har i de sidste ca. 20 år stået ubenyttet hen, og vind og vejr har sat sit præg på huset.

Kærhuset som opholds- og formidlingshus?

Ejerne af Kærhuset har tilkendegivet, at de gerne ser huset indrettet som opholds- og formidlingshus med tilknyttet mindre parkeringsplads og mulighed for handicapparkering. Der er indgået en kontrakt med Viborg Kommune om offentlighedens brug af bygningen og arealerne omkring bygningen.

Kærhusets beliggenhed i engområdet ved Jordbro Å og sidevandløbet Kvosted Bæk opfattes som en oplagt

SNIT A-A

mulighed for at kunne indrette stedet som formidlingshus. Hvis Kærhuset ikke fandtes var det tvivlsomt, om man kunne opnå tilladelse til placering af en ny bygning til dette formål i området. Kærhusets eksistens er i sig selv argumentationen for at indrette en opholds- og formidlingsbygning på stedet.

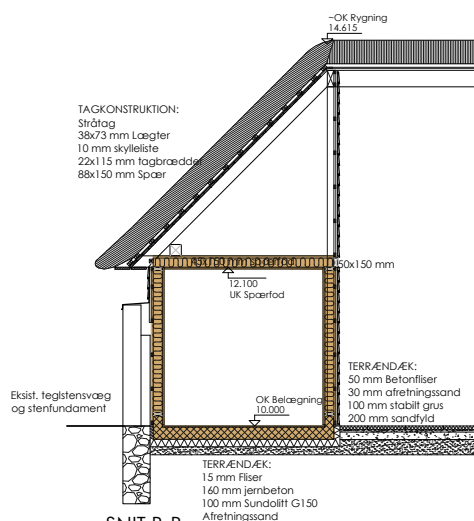
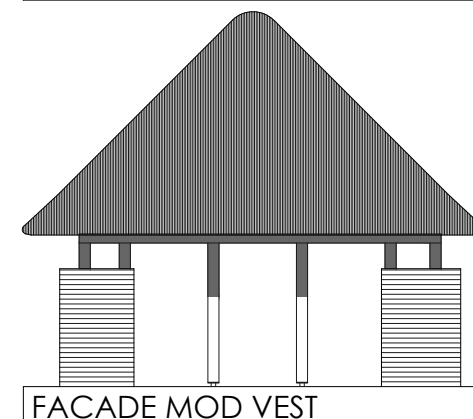
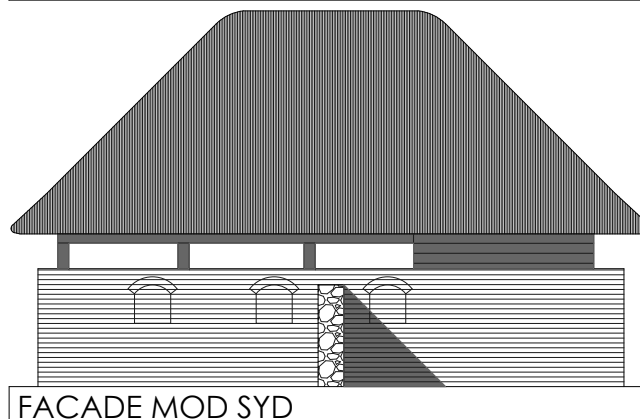
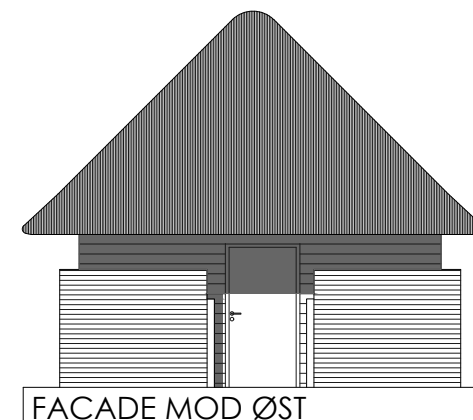
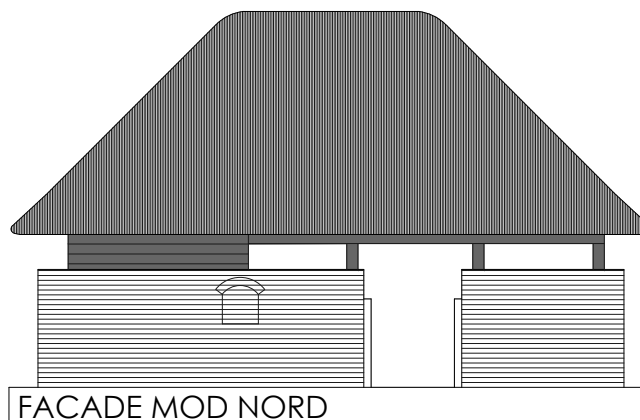
Kærhuset vurderes at være en bygningstype, som tidligere kan have været mere udbredt på egnen. Der var ofte langt fra græsningsområderne i ådalene til landsbyerne i højlandet, så det var praktisk at have en bygning i græsningsområderne, som kunne tjene som staldbygning/kvægly og et

centralt sted at udføre arbejdet med malkning.

For at få en så funktionel og velindrettet opholds- og formidlingsbygning som muligt er arkitekt Steen Hassager Petersen tilknyttet projektet med skitse, projektering og byggestyring.

Efter nærmere overvejelser er stråtag valgt som tagdækning, da det må antages at have været det mest logiske valg på fjordeggen.

Museum Viborg bakker op om idéen med at indrette Kærhuset til formidlingsbygning.

SNIT B-B

REVIDERET:	
DATO: 12.03.18	A Taghældning ændret til 45 grd.

BYGHERRE: VIBORG KOMMUNE		40A	
Renovering af bygning ved Jordbro Å			
MATR.NR. 10d Borup By, Lægstrup		BELIGGENHED: Gammelstrupvej (8), 8831 Lægstrup	
EMNE: FACADER		MÅL: 1:100 (A3)	DATO: 14.09.2017
Arkitekt Steen Hassager Petersen Bakkelyvej 2, 8680 Ry		Tlf. 86 89 20 55 - Fax 86 89 00 40 E-mail: kontoret@ark-hassager.dk	

Børneplatform

En platform bygges ud i den nyetable-rede søflade mindre en 100 meter fra Kærhuset.

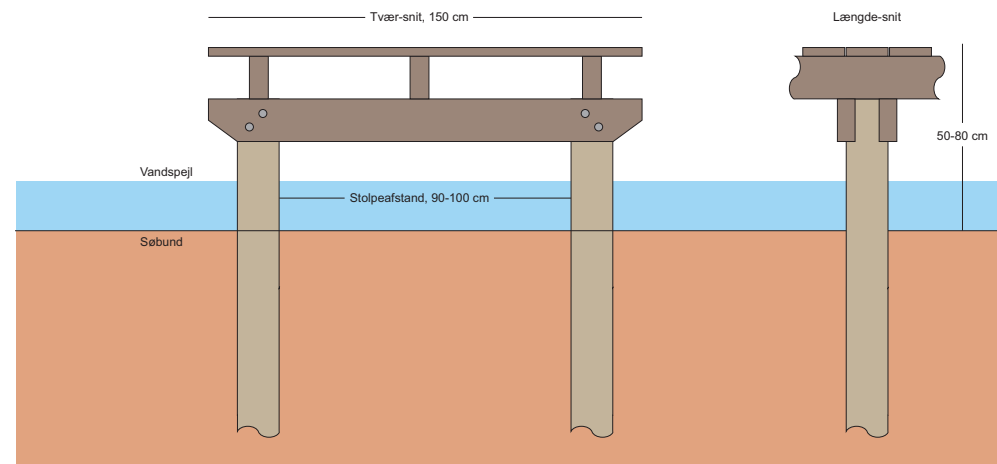
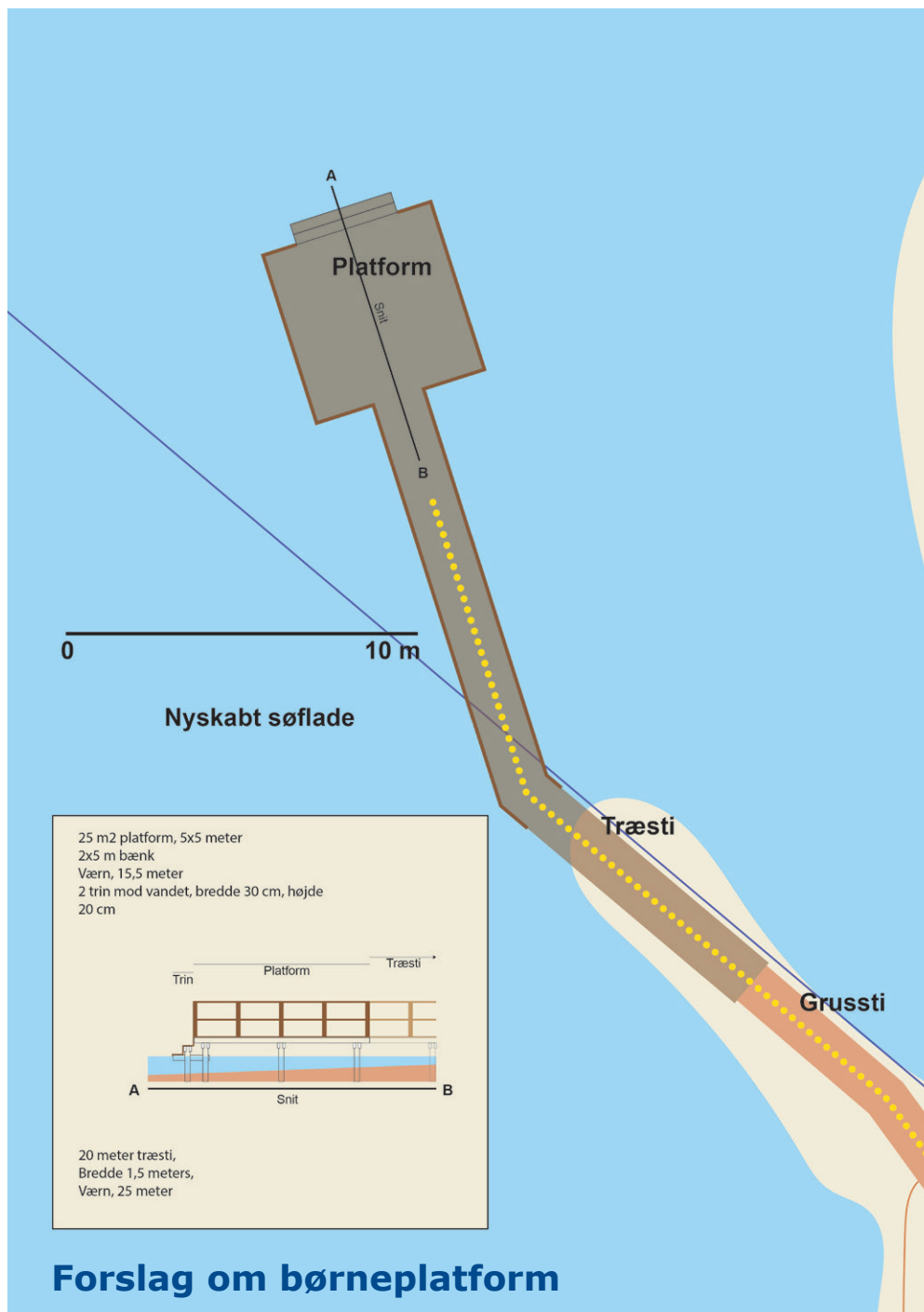
Platformen kan anvendes af de besøgende – f.eks. grupper af børn i forbindelse med udeundervisning. Platformen forsynes med siddegrader ned mod vandfladen, så det bliver muligt at hente vandprøver etc.

Opgaven med at etablere en opholdsplatform er udbudt som et samlet delprojekt med 3 delopgaver, som beskrevet neden for A-C:

- A. Hævet træsti
- B. Platform til ophold
- C. Grussti

Eksempel fra Emborg Bro på en platform ved vandkanten, hvorfra man kan fange smådyr etc.

Principskitse for opbygning af børneplatform

A: Hævet træsti (bredde: 1,50 meter) med en samlet længde på 20 meter med værn i 1 meters højde på lidt over halvdelen af træstien fra platformen og ind mod land.

Træstien skal over land hæves 40-50 cm over terræn. Der afsluttes mod grusstien med en kantstillet betonflise i dækkets niveau som støttemur for tilstødende grusrampe.

Træstien skal i søen hæves 50-80 cm over søbunden i den lavvandede sø.

Stolper udføres i Robinia min. Ø 15 cm og nedrammes parvis med indbyrdes afstand på 90-100 cm. Den langsgående afstand mellem stolpepar må maksimalt være 2,0 meter.

På stolperne placeres tværgående bærebjelker i hårdt træ med dimension min. 14x6,5 cm. Monteres med galvaniserede bolte og møtrikker.

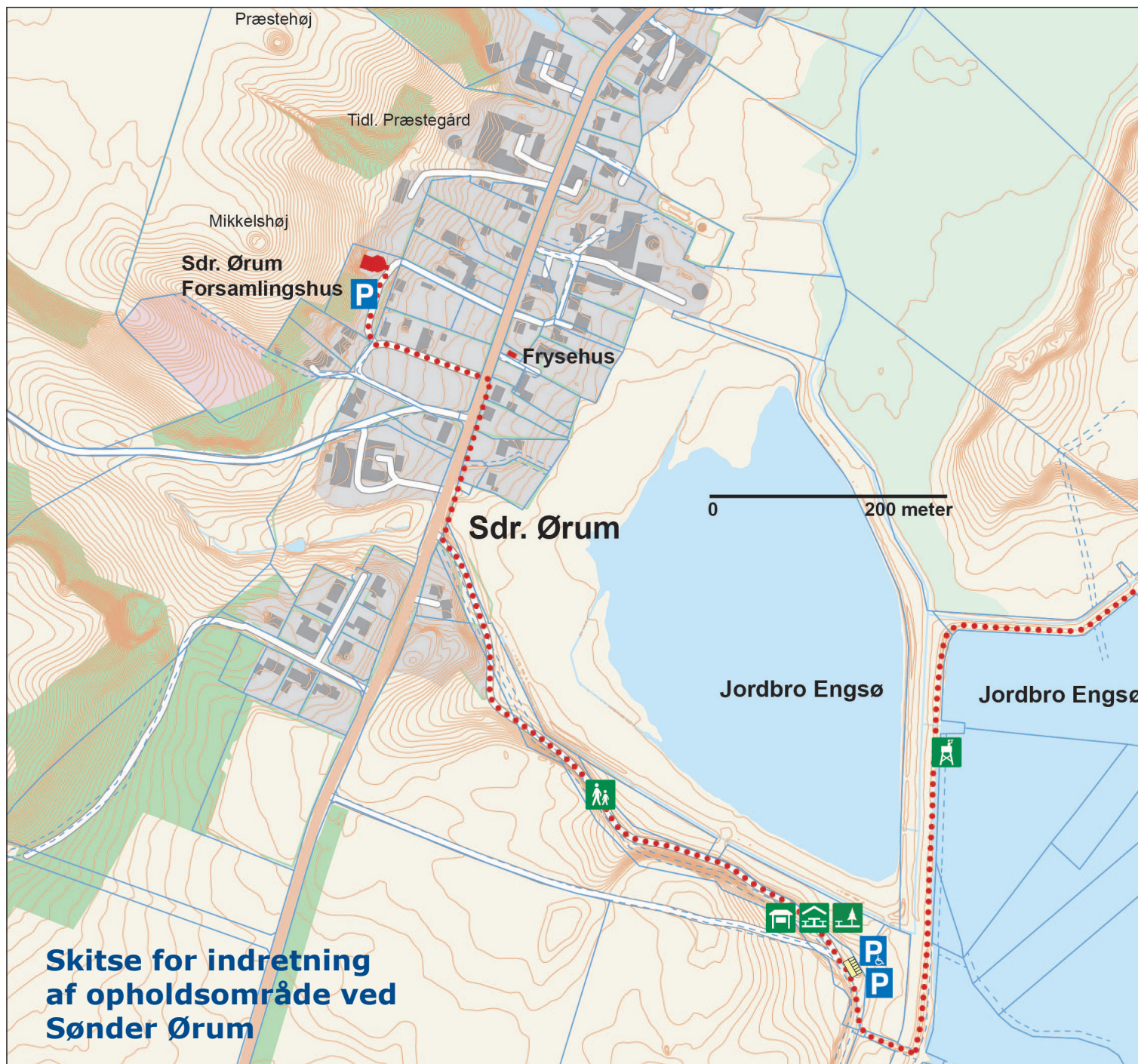
På bærebjelkerne monteres tre langsgående vanger i hårdt træ med dimension min. 14x6,5 cm.

Dækbrædder udføres i hårdt træ med min. tykkelse 3,0 cm og med profilering for at mindske risiko for skrid. Der udlægges en fugtspærre mellem vanger og dækbrædder med det formål at afværge rådskader ved samling af organisk materiale mellem dækbrædderne. Dækbrædderne monteres med rustfrie stålskruer med min. 2/3 af skruens længde nedskruet i underliggende konstruktion.

Konstruktionen skal efter arbejdets afslutning kunne bære en last på minimum 500 kg/m².

Alt træ skal være FSC certificeret.

B: Platformen til ophold skal være 5x5 meter med værn i 1 meters højde – undtagen mod søen, hvor der skal etableres et par trin ned mod vandspejlet, så f.eks. børn, som nævnt, kan indsamle vandprøver eller -insekter m.v. til undervisningsformål.

Sønder Ørum

Der etableres, som nævnt, en parkeringsplads på Ørumsiden, hvor der også opsættes et madpakkehus med borde/bænke-sæt. I madpakkehuset opsættes formidlingsplancher.

Uden for partnerskabets regi, men dog med en potentiel underbyggende betydning, har Ørum Kultur- og Landsbyforening også igangsat en proces om restaurering af byens 8-kantede forsamlingshus, som er et af de få bevarede forsamlingshuse af sin type.

Projektet kaldes Ørum Fælled og består også i at få nedrevet bl.a. den tidligere skole. I sin fulde udstrækning vil Sdr. Ørum Fælled fremadrettet fremstå som et ca. 1,3 ha stort fællesareal midt i Sdr. Ørums bebyggelse og med en sti fra forsamlingshusets parkeringsplads til Jordbro Å og partnerskabets aktiviteter.

Øst for bygaden ligger Sdr. Ørums fælles frysehus, som for år tilbage har mistet sin betydning som frysehus. Frysehuset er erhvervet af Ørum Kultur- og Landsbyforening for midler, der er indsamlet lokalt, og det er tanken, at huset kan indrettes som "mini-formidlingscenter" om natur- og kulturhistorien i lokalsamfundet.

Det 8-kantede forsamlingshus

Formidling

Det er partnerskabets ønske, at der opsættes formidling i området i form af infoplancher målrettet både det danske og evt. udenlandske publikum. Derfor sættes der små resumeer på tavlerne på engelsk og tysk, ligesom signaturforklaringer oversættes.

Der opsættes 4 A2-korttavler ved Nørre Ørum Kirke, i Borup ved stien ud over Bjerget og ved de to opholdsområder.

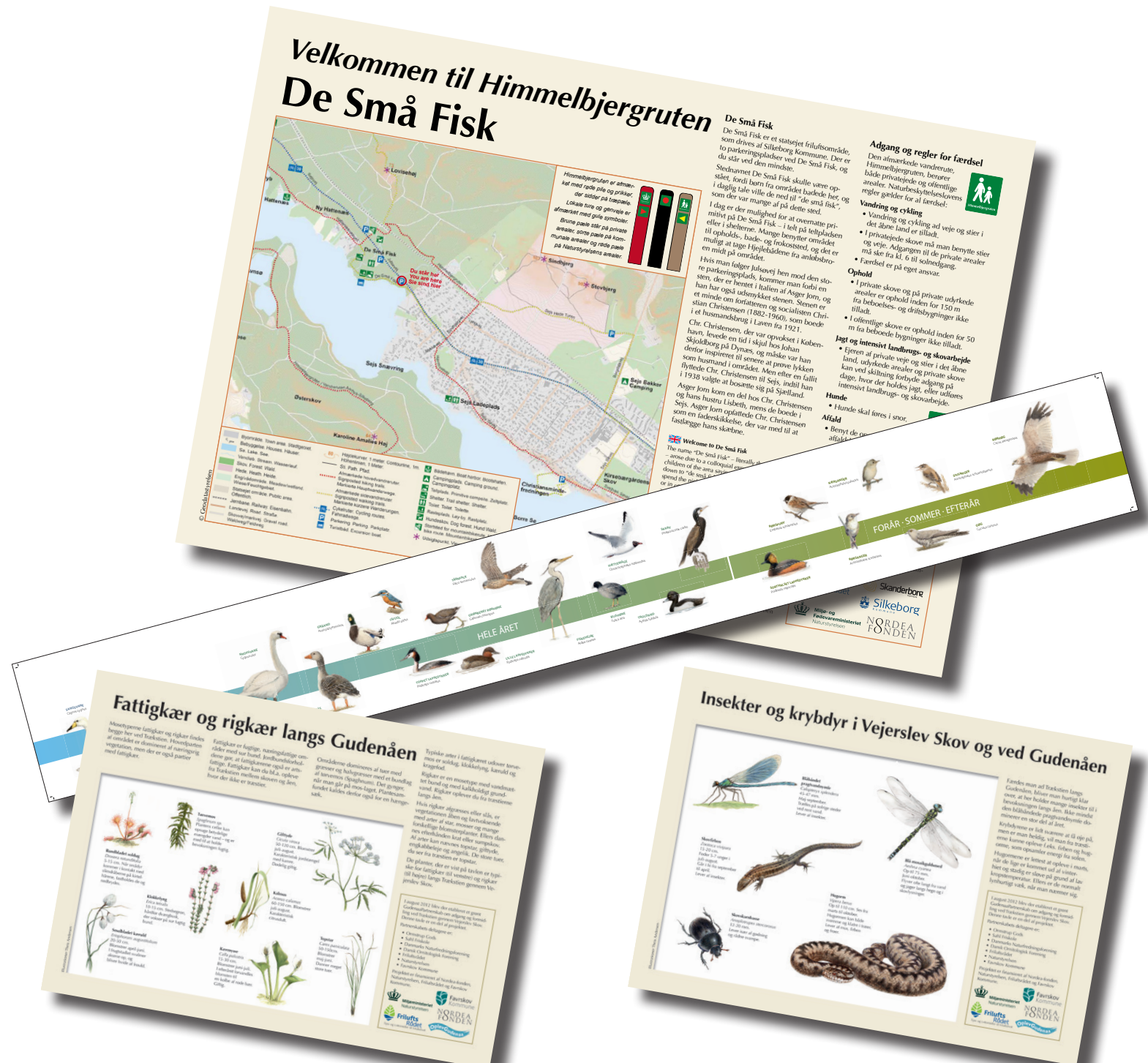
Langs stierne på diget og evt. på Bjerget opsættes i alt 4 A3-tavler, der fortæller lidt om geologi, natur- og kulturhistorie i området.

I Kærhuset opsættes en central information i form af vægplancher, som fortæller historien om afvandingen og vådområdeprojektet. Endvidere opsættes lidt mere uddybende lokale historier fra Knudby-området – f.eks. om Niels Jørgen Jørgensen, gengivelse af lærer Helligsø's vers om den lokale historie, lokale sagn og legender.

I fugleskjulet opsættes en fugletavle med de mest almindeligt forekomne fugle efter naturgenopretnings gennemførelse samt formidling vedr. pumpehuset og afvandingen.

I madpakkehuset sider indsættes læskærme, hvor der ophænges lidt mere uddybende lokale historier fra Ørum-området – f.eks. om svenskerne ved Ørum Kirke, lokale sagn og legender.

A3-tavler fra Vejerslev Skov, A2-tavle fra Himmelbjergruten ved De Små Fisk og fugletavle er eksempler på formidlingsplancher, der kunne opsættes tilsvarende.

Den frivillige indsats

Der er tanken, at lokale kræfter på frivillig basis bidrager til etableringen af partnerskabets aktiviteter med en praktisk indsats.

Det handler typisk om opgaver, som man selv kan udføre med vejledning fra professionelle aktører som f.eks.:

- Nedgravning af borde/bænke-sæt
- Nedgravning af afmærknings- og rute-pæle
- Nedgravning af stativer til informationstavler
- Klargøring af arealer til placering af f.eks. madpakkehus
- Deltagelse i renoveringen af Kærhuset.

De lokale borgerforeninger vil kunne stå for indkaldelse af frivillige og udarbejdelse af arbejdsprogrammer, fremskaffelse af værktøj etc. Der budgetteres med, at frivillige kræfter, som tidligere nævnt på side 5, vil kunne levere i alt 300 frivilligtimer i projektet.

Billederne viser eksempler på indsatser fra frivillige fra andre partnerskaber. Arbejder, som kræver farligt værktøj udføres normalt af professionelle, så sikkerheds- og forsikringsforhold er varetaget korrekt.

Markedsføring

Markedsføringen af tilgængelighed og faciliteter ved Jordbro Å kan ske på lokale hjemmesider og på f.eks. viborg.dk, visitviborg.dk, skive.dk, visitskive.dk, nordfjens.dk og udinaturen.dk.

Budget

Anlæg

Viborg og Skive Kommuner anmodes om at stå for projektets økonomi-administration. Det vil sige, at kommunerne udfører mellemfinansiering og afløfter moms på offentligt retlige tilskudsmidler.

Partnerskabet vil sammen med kommunerne søge at rejse finansiering til projektets anlægsudgifter.

Drift

Driften af faciliteterne skal afklares i et samarbejde mellem kommunerne og

partnerskabets deltagere. Partnerskabet vil arbejde videre med at nedsætte frivillige driftsgrupper om de forskellige dele af området.

Som udgangspunkt vil der ikke fra partnerskabets side blive igangsat aktiviteter, der ikke er efterspurgt, og som derfor ikke har en driftspartner.

Ejerskabet til de aktiviteter, som det lykkes at finansiere, vil derfor blive fordelt mellem partnerne, som påtager sig driftsansvaret.

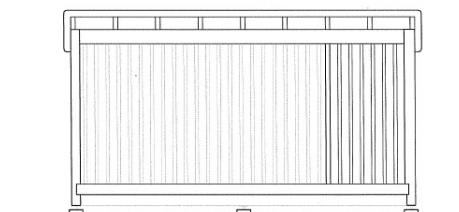
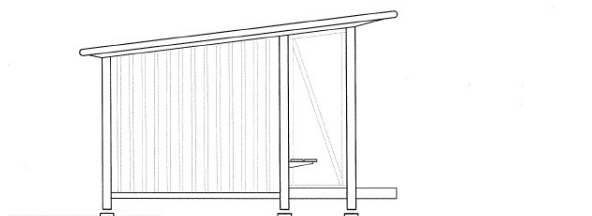
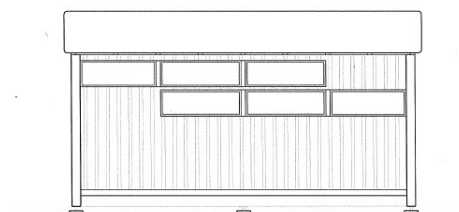
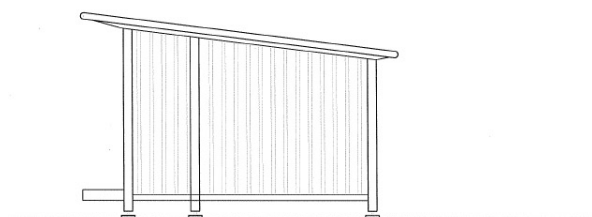
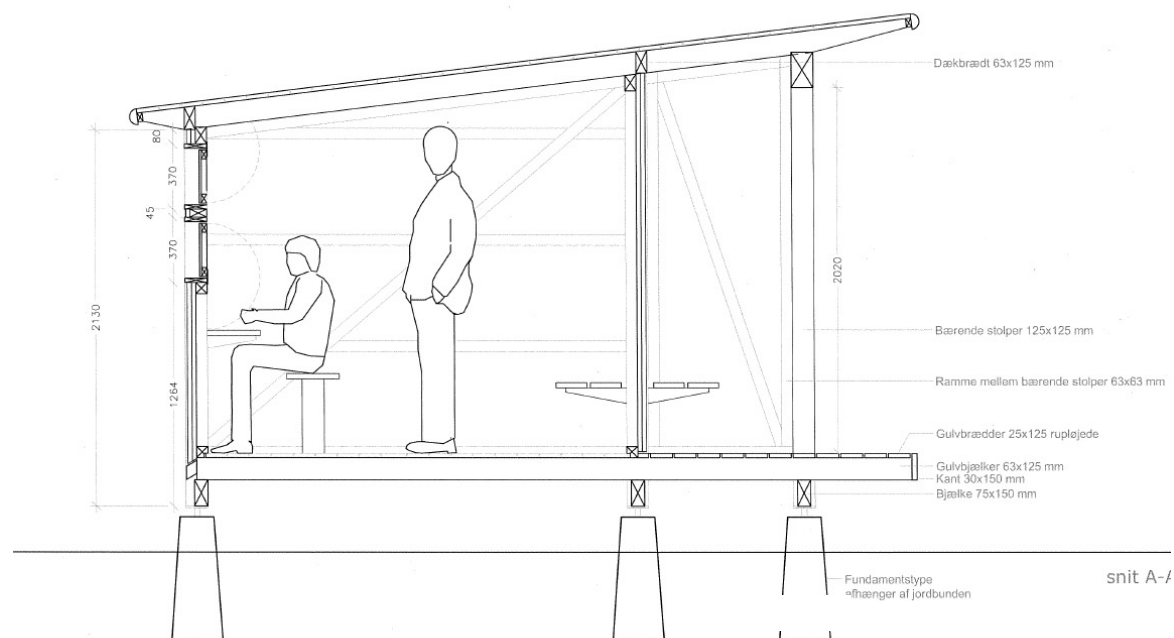
Drift af et primitivt toilet i Kærhuset vil som udgangspunkt ske fra lokal side,

og eventuelle udgifter kunne hentes fra brugerbetaling på mindre arrangementer og evt. overnatning i huset.

Det er forventningen, at kommunerne vil påtage sig at stå for driften af nogle af de mere overordnede delprojekter som f.eks. stier og formidling, men lokale kræfter kan udføre mindre tilsyns- og vedligeholdelsesopgaver på bygninger, afmærkninger etc.

Siddeplatform, Udum Kær

Fugleskjul efter Naturstyrelsens model

Ruteafmærkning

Afmærkning af vandreruter sker med pæle i signalfarver for offentlige arealer (røde) og på private arealer er pælene ubehandlede og fremstår med træfarve. Dermed er det lettere at forklare for publikum, at der er forskel på adgangsreglerne for private og offentlige arealer.

F.eks. er der adgang over private arealer fra kl. 6 til solnedgang, mens der på offentlige arealer er adgang døgnet rundt. Endvidere kan afmærkede ruter over private arealer lukkes i forbindelse med jagt, idet der kan ophænges advarselsskilte på afmærkningspælene, hvor jagt finder sted.

Adgangsreglerne kan bringes på f.eks. A2-korttavlerne og i folderen.

